

Så slap dog af

Filosof vil stoppe tiden og lade børn fortabe sig i øjeblikket. Fynsk gårdbørnehave praktiserer langsomhedens pædagogik. - Langsomhed styrker evnen til forundring og nærvær, lyder meldingen

Af Peter Borberg og Thorsten Asbjørn Lauritsen

En stille regn siler ned over Gårdbørnehaven Gustavsminde i Assens. Et par børn og pædagoger bærer stueplanter ud i regnen. Indenfor sidder pædagogmedhjælperen Christian Madsen langt nede i lænestolen med et par børn på skødet.

- Der har han siddet den sidste time, griner institutionens leder Gitte Jørgensen og tilføjer:
- Her praktiserer vi nemlig langsomhedens pædagogik. Børn og voksne skal have lov til at fortabe sig i øjeblikket uden at føle, at der skal skrues op for aktivitetsniveauet.

Netop børns evne til at dyrke langsomheden er ifølge filosofen John Engelbrecht et af de mest påtrængende pædagogiske temaer i vores tid.

- Børn mister evnen til fordybelse og leg, hvis de konstant bliver afbrudt og mærker det tidstempo, vi voksne lever under. Vi risikerer at rive børnenes rødder over og ødelægge deres fantasiunivers. I sidste ende går det ud over børnenes evne til at lege, siger John Engelbrecht.

Filosoffen henviser med bekymring til en nylig undersøgelse, der konkluderer, at mindre end 5 % af alle børn er i stand til at lege mere end to timer på egen hånd. Det er et problem, mener John Engelbrecht.

- Jeg hørte en dreng sige til en pædagog i en børnehave: ”Du skal sætte mig i gang.” Men, uddyber filosofen, hvis børn mister evnen til *selv* at gå i gang med livet som det største af alle eventyr, så indhenter voksenverdenens betongrå realitetsverden dem alt for hurtigt. Og tidligt. På den måde risikerer vi at få lavkreative børn, som stiller sig tilfredse med det komforme og middelmådige.

John Engelbrecht har i snart 30 år ernæret sig som foredragsholder og forfatter indenfor emner som børne- og ungdomskultur, pædagogisk tænkning, humor og arbejdsglæde. I øjeblikket skriver han på en bog om langsomhedens filosofi, som han håber, kan sætte vores samfunds hektiske tidstyranni til debat.

Stop tidskontrollen

Lederen i gårdbørnehaven i Assens, Gitte Jørgensen, er på linje med filosofen. I Gustavsminde gør de således en dyd ud af, at børnene i deres eget langsomme tempo udvikler evnen til selvstændig leg.

- I dag lyder der tit i pædagogiske kredse frustrationer over, at vi gennem læreplaner, målsætninger og sprogtest får alt for megen styret tid. Hos os sætter vi en ære i at integrere de lovmæssige krav i vores ikke-skemalagte dagligdag. Det må aldrig blive en aktivitet for aktivitetens egen skyld, siger hun.

Når pædagoger og pædagogmedhjælpere møder ind om morgenen i den vestfynske gårdbohave, ved de ikke, hvad de har i udsigt. Få ting er planlagt – gederne skal fodres, grøntsagerne skal passes, og planterne vandes. Men der er ingen planlagte aktiviteter for børnene.

- Vi må ikke have travlt på børnenes vegne. Tværtimod skal de erfare, at der altid er tid til at forsvinde i legen.

Gitte Jørgensen fortæller om Magnus, der i timevis lå og kiggede op i skyerne, Katrine, der en hel dag vandrede med en guldsmed på hånden, samt Jonathan og Tobias, der netop nu går ude i regnen og blander vandpyttevand og sand i en trillebør.

Filosoffens begejstring

Denne pædagogiske kælen for børnenes tid – og selve udlevelsen af langsomhed i praksis – begejstrer filosofen John Engelbrecht:

- Hvad ønsker børn mest af de voksne? Svaret er mere tid og nærvær. Men forudsætningen for tid og nærvær er langsomhed. Vi skal huske på, at børn ikke lever i en verden hvor tiden går. Den kommer.

John Engelbrechts tanker flyver tilbage til en af hans gamle undervisere på universitetet, K.E. Løgstrup, som engang sagde: ”At tøve er at tænke.”

- Når man tøver, holder man flere muligheder åbne – giver sig selv tid til eftertanke. Desværre har vi udviklet en kultur, hvor vi systematisk hylder og dyrker det hurtige svar. Dermed går vi glip af megen kreativitet og fantasi. Simpelthen fordi vi meget tidligt i tilværelsen erfarer, at der sjældent levnes tid til eftertanke og fordybelse.

Her taler filosofen direkte ind i ”Gustavsminde-hjertet.”

- Vi skal give os tid til at være i eftertankens rum med børnene. Når Emilie spørger, hvad der holder skyerne fast på himlen – om det virkelig er elefantsnot? - må vi ikke have så travlt, at vi glemmer at lytte og svare, siger Gitte Jørgensen og fortsætter:

- Glemmer vi langsomheden, får vi syge og ulykkelige børn, og vi mister nærheden med hinanden. Langsomheden er det element, der medvirker til at åbne for barnets åndelige, filosofiske og sociale rum.

Dårlig situationsfornemmelse

På vej ud af børnehaven – måske inspireret af at have set og hørt om langsomhed i praksis? – er Jonathan og Tobias stadig stærkt optaget af at blande sand og vandpyttevand i trillebøren. Den årvågne journalist kan ikke dy sig:

- Hvad laver I?

Brøleren er fatal. Uden fornemmelse for drengenes fortabelse i legen, trækkes de tilbage til virkeligheden. De ser på journalisten som et væsen fra Mars, og svarer lettere uforstående:

- Vi blander cement og bygger en mur.

Mens regnen falder stille, forsøger Jonathan og Tobias bagefter at finde tilbage til deres uforstyrrede leg.

Boks 1: Barnehjernen kræver tid

Hver gang et barn får lyst til noget – glæder sig – starter en biokemisk proces i hjernen, der øger nerveforbindelserne og udvikler barnet følelsesmæssigt. Hjernen udskiller det naturlige morfinstof dopamin, og det stimulerer barnet yderligere til at være nysgerrig, aktiv og engageret. Dopamin menes at skabe fantasi og ideer i barnets verden.

Barnet behøver tid, rum og fordybelse – at være optaget i legen - for at sætte gang i den biokemiske proces i hjernen.

Kilde: John Engelbrecht, filosof og forfatter

Boks 2: Børn kan ikke selv lege

Børn er ikke gode til selv at lege i dag. Under 5 % af alle børn er i stand til at lege mere end to timer på egen hånd.

Kilde:

Boks 3: Gustavsminde og langsomhed

Gustavsminde er en gård børnehaven, beliggende ved Assens på Vestfyn. Den har en normering på 60 børn, otte ansatte og en studerende. Arealmæssigt har gård børnehaven fire tønderland, hvor børnene er med til at passe geder, får, heste og høns.

Et centralt pejlemærke i gård børnehavens pædagogiske profil er langsomhed. At både børn og voksne har tid til fortabelse i øjeblikket: om det er en bog, skyerne på himlen, begravelsen af et dyr eller tårnfalkens kredsen på himlen.

Boks 4: John Engelbrecht – den travle langsomhedsforsker

John Engelbrecht er mag.art. i filosofi fra Københavns Universitet. Han disputerede med en afhandling om Rudolf Steiners filosofi.

De seneste tyve år har John Engelbrecht arbejdet som freelanceunderviser og foredragsholder. Titler som: "Mentalt kurbad – med humor som åndens solskin", "Arbejdsglæde og livsglæde – hvorfor og hvordan?" og "Hvordan bliver børn musiske, hele og kreative mennesker" er blot nogle af de mange tilbud, som John Engelbrecht har i foredragskataloget.

Han er desuden forfatter til en lang række artikler og bøger. Mest kendt er hans firebindsværk om "Den intuitive tanke". I dag arbejder han på en bog om "Langsomhedens filosofi".